

УДК 330.342:336

Поченчук Г.М.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії та менеджменту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

FINTECH У СТРУКТУРІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

FINTECH IN THE FINANCIAL SYSTEM STRUCTURE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто особливості інституціонального підходу до розуміння фінансової системи, її структури. Визначено, що рушійною силою розвитку фінансових систем сучасного етапу є дисруптивні технологічні інновації. Дисруптивні інновації у фінансовій сфері реалізуються у FinTech-індустрії шляхом цифровізації надання фінансових послуг. Охарактеризовано напрями FinTech та окремі можливості, що вони відкривають для економічних суб'єктів.

Ключові слова: фінансова система, FinTech, фінансові інновації, дисруптивні інновації, RegTech.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены особенности институционального подхода к пониманию финансовой системы, ее структуры. Показано, что движущей силой развития финансовых систем современного этапа являются дисруптивные технологические инновации. Дисруптивные инновации в финансовой сфере реализуются FinTech-индустрией путем цифровизации предоставления финансовых услуг. Охарактеризованы направления FinTech, а также и определенные возможности, которые они открывают для экономических субъектов.

Ключевые слова: финансовая система, FinTech, финансовые инновации, дисруптивные инновации, RegTech.

ANNOTATION

The article deals with the peculiarities of the institutional approach to the understanding of the financial system, its structure. It is determined that the driving force behind the development of financial systems of the present stage are disruptive technological innovations. Disruptive innovations in the financial sector are realized in the FinTech industry by digitizing the provision of financial services. The FinTech directions and the individual opportunities that they open for economic entities are described.

Keywords: financial system, FinTech, financial innovations, disruptive innovations, RegTech.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток національних економічних систем та світового господарства протягом останніх десятиліть зумовив ускладнення економічних відносин, посилення взаємозалежності та взаємовпливу діяльності економічних суб'єктів на всіх рівнях. У цих умовах зростає важливість та збільшується навантаження на фінансові системи країн світу. Сучасні економічні системи для ефективного функціонування потребують якісної інституціональної структури та розвинутого фінансового сектору.

Глобалізація світогосподарських зв'язків, лібералізація фінансових відносин, розвиток фінансових інновацій та технологічні зміни зумовили значне розширення та прискорений розвиток фінансових систем, що набуло явища фінансiалiзацiї свiтового господарства.

Економічний розвиток останніх десятиліть показав, що те загальне, яке об'єднує всі ефек-

тивні ринкові економіки, – це стабільна функціональна фінансова система, якісні, дієві інститути, які забезпечують ефективну та сильну державу. Саме тому дослідження фінансових аспектів розвитку економіки, особливо нових можливостей з урахуванням нових фінансових технологій, на основі ґрунтовного аналізу доробку вітчизняних і зарубіжних науковців, практичних тенденцій розвитку в умовах розгортання четвертої промислової революції є основою для розуміння варіантів та розроблення механізмів й інструментів майбутніх перетворень національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сутності, змісту, складу, структури та ролі фінансів, фінансової системи, фінансових структур та відносин у розвитку економічних систем займалися багато зарубіжних та вітчизняних науковців, що відображено різними теоріями і концепціями (табл. 1).

Однак, незважаючи на значні досягнення в дослідженнях функціонування фінансових ринків та фінансових систем, фінансового розвитку сфери в цілому, про що свідчать Нобелівські премії, присуджені вченим за дослідження в даній галузі (наприклад, М. Тіроль), сучасні реалії розгортання четвертої науково-технічної революції та розповсюдження дисруптивних (вибухових) технологій у сфері фінансів вимагають поглиблення досліджень щодо можливостей, які відкривають ці процеси, та наслідків, які зумовлюють.

Мега статті полягає у характеристиці змісту та ролі, особливостей сучасного етапу розвитку сфери «фінтех» (FinTech – скорочене від financial technology, тобто «фінансова технологія») у структурі фінансових систем та економіки у цілому з позицій можливостей суб'єктів економічних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній економічній літературі поняття «фінансова система» трактується досить широко – від сукупності відносин, на основі яких формуються і використовуються фонди грошових коштів, до сукупності фінансових установ та інструментів, які організують ці відносини. Різноманітність трактувань пов'язана з такими обставинами: 1) розумінням змісту та особливостей соціальних систем; 2) різноманітністю трактувань поняття «фінанси», особливо з позицій західної еконо-

Таблиця 1

Характеристика фінансових теорій

Критерії	Основні фінансові теорії		
	Класична	Неокласична	Інституціональна
Теоретичні напрями	Розподільча теорія Відтворювальна теорія Правова теорія	Теорія арбітражного ціноутворення Теорія структури капіталу Портфельна теорія Теорія ціноутворення фінансових активів та опціонів Теорія агентських відносин	Контрактна теорія Теорія трансакційних витрат Теорія асиметричної інформації Теорія нестабільності Право і фінанси Теорії «фінансових бульбашок»
Об'єкт дослідження	Частина економічних відносин пов'язаних з розподілом і перерозподілом вартості суспільного продукту (згодом ВВП) (ланцюжок: виробництво ВВП-розподіл/перерозподіл ВВП-задоволення різноманітних потреб через сформовані централізовані і децентралізовані фонди)	Відносини між різними економічними суб'єктами, які зумовлюють зміни в складі їх активів і/або зобов'язань (ланцюжок: ресурси-відносини-ринки)	Фінансові взаємовідносини та взаємодії, що структуруються та обмежуються відповідними інституціональними формами (ланцюжок: фінансові інститути-інформація, мотиви, стимули-економічна поведінка в процесі взаємовідносин)
Предмет дослідження	Особливості формування та використання переважно централізованих фондів фінансових ресурсів	Особливості формування та управління децентралізованими (корпоративними) фондами фінансових ресурсів, капіталом через процеси мобілізації та інвестування	Особливості узгодження відносин між суб'єктами через функціонування інститутів та відповідних організаційних форм, мотивації економічної поведінки учасників взаємовідносин
Науковці, які зробили теоретичний внесок у розроблення концептуальних підходів	Ж. Боден, Дж. Лок, А. Сміт, Д. Рікардо, С. Сімонді, Л. Косса, К. Рау, Е. Селігмен,	Ф. Модільяні, М. Міллер, Г. Марковіц, В. Шарп, Дж. Моссін, Дж. Лінтнер, Ф. Блэк, М. Шоулз, Дж. Хіршліфер, Дж. Акерлоф, Дж. Стіглер	К. Ерроу, В. Баумоль, М. Дженсен, В. Меклінг, Р. Ла Порта, Т. Бек, Р. Левін, А. Шлейфер, Віши, М.Тіроль, Р. Диг
Фінансові ресурси	Доходи, надходження і нагромадження, що є у власності або в розпорядженні суб'єктів господарювання чи влади для обслуговування відтворювальних процесів	Активи економічних суб'єктів, які формуються шляхом комбінування двох типів процесів: надходження і мобілізація джерел фінансування, інвестування	Розглядаються як активи, що формуються в результаті прийняття фінансових рішень як міжчасового вибору та міжчасової взаємодії
Фінансові інструменти	Регулятивні інструменти фінансової та монетарної політики держави (регулювання цін, податків, бюджетних витрат, національної валюти, монетарні інструменти)	Фінансові зобов'язання та права, які обертаються на ринку, як правило в документарній формі, а також оцінка активів, визнання майна, конструювання інструментів	Приватні контракти та суспільні угоди, які забезпечують міжчасовий вибір в умовах невизначеності та обмеженої раціональності економічних агентів

Джерело: складено автором на основі власних досліджень та [5; 6]

мічної науки в традиціях ринкової економіки і радянської науки, спадщина якої відображається економічній літературі пострадянського простору; 3) різноманітністю теоретичних підходів до фінансової науки як такої; 4) різноманітністю методологічних підходів до виокремлення якісних ознак структуризації фінансових систем та їх змісту; 5) розбіжностями в розумінні механізму впливу фінансової системи на економічну систему; 6) особливостями національних економік із різними політичними ідеологіями.

Теоретичні підходи, поширені в сучасній західній економічній літературі, базуються на інституціональній концепції. Дана концепція передбачає розгляд фінансів як соціального інституту, який забезпечує організацію взаємо-

дій між різнорідними агентами на основі координації децентралізованого вибору міжчасового та міжособового розподілу ресурсів в умовах обмеженої інформації та недовіри [8, с. 17]. Тому фінансова система переважно визначається як сукупність фінансових інститутів, інструментів та ринків, які опосередковують взаємодії між економічними акторами, впливаючи на мотиви і стимули прийняття рішень та економічної поведінки, через виконання відповідних функцій. На думку З. Боді та Р. Мертона, функції фінансової системи мають більш стабільний характер, ніж її інститути, а форма фінансових інститутів витікає з їх функцій [1, с. 6–8].

Система – цілісність, множини елементів, що характеризується за допомогою певних влас-

тивостей: структури, функцій, саморозвитку та самоорганізації, емерджентності, фрактальності, коеволюційності. Фінансова система як підсистема системи вищого порядку – економічної є за природою соціальною. Вона характеризується через суб'єкти, об'єкти, взаємодії та взаємовідносини, інститути. Отже, суб'єкти вступають у взаємовідносини, які визначаються інститутами, з приводу об'єктів. Суб'єктами фінансової системи є суб'єкти інституційних секторів економіки: держава (сектор загальнодержавного управління – центральний уряд та органи місцевого самоврядування), фінансові інститути (фінансовий сектор), нефінансові фірми (підприємницький сектор) і домогосподарства (сектор домогосподарств), які взаємодіють щодо формування і конкурентного розподілу ресурсів, активів і послуг для управління ресурсами. Об'єктами фінансової системи виступають фінансові ресурси, фінансові активи і пов'язані з ними фінансові послуги, що зумовлює ресурсний підхід до розуміння змісту фінансової системи. Суб'єкти виступають як мета функціонування системи, а не визначають її структуру. Фінансова система існує для того, щоб реалізувати інтереси суб'єктів ринку з позицій безпосереднього прийняття рішень стосовно управління економічними ресурсами і пов'язана із забезпеченням руху фінансових ресурсів між ними, що обґрунтовує інституціональний підхід.

Одне з основних завдань фінансової системи у цілому – забезпечення контрольованого здійснення всіх економічних процесів, важливих для підтримання життєдіяльності та розвитку

суспільства. Це пов'язано з тим, що всі економічні ресурси обмежені, а тому фінансова система має сприяти їх ефективному та раціональному використанню. Інститути фінансової системи, з одного боку, створюють обмежувальні рамки функціонування економічних суб'єктів в частини діяльності управлінських органів, а з іншого – беруть участь у процесах розподілу ресурсів, впливаючи на їх ефективність та інтенсивність [3, с. 209].

Розвиток фінансової системи та вдосконалення якості виконуваних функцій відбувається завдяки інноваційним рішенням. Фінансові інновації є актом створення та популяризації нових фінансових інструментів, а також нових фінансових технологій, інститутів та ринків. Інновації іноді поділяються на продукт або технологію: нові продукти – нові похідні контракти, корпоративні цінні папери або нові форми спільних інвестиційних продуктів; технології – вдосконалення процесів, що характеризуються новими засобами розподілу цінних паперів, обробки операцій або ціноутворення. На практиці навіть така диференціація незрозуміла, оскільки процесні та продуктові інновації часто пов'язані [10, с. 6]. Складність інновацій у сфері фінансових послуг полягає у тому, що один продукт може об'єднувати різноманітні функції: обіг, організаційна форма, маркетинг, диверсифікацію ризику, клієнтський контекст, а також допоміжну інфраструктуру. Всі ці особливості враховуються в терміні «фінтех» (рис. 1).

У широкому розумінні «фінтех» означає сферу фінансової системи економіки, яка

Рис. 1. Фінтех як складна екосистема [4]

об'єднує компанії, що використовують новітні розробки для надання якісніших фінансових послуг. У вузькому значенні фінтехами називають самі компанії, які належать до цієї галузі. Особливо бурхливо сфера фінтех розвивається в останнє десятиліття. Так, обсяги глобальних інвестицій у компанії фінтех в третьому кварталі 2017 р. становили 8,2 млрд. дол. США [12], хоча самі процеси мають більш ніж вікову історію (табл. 2).

Розвиток фінтех в умовах сьогодення зумовлений досягненнями у сфері технологічних інновацій. Динаміка взаємозв'язку згаданих типів інновацій відображена в теорії циклічних коливань К. Перес, яка одна з перших в сучасній економічній науці відобразила зв'язок між масштабними технологічними зрушеннями та фінансовими кризами [2]. Технологічні зміни, які зумовлюють радикальне оновлення технологічної бази виробництва, каталізатором мають кризи, що показують вичерпання можливостей розвитку на попередніх засадах.

Технологічні інновації, які уможливають розвиток фінтеху, включають: інтерфейси програмування додатків, штучний інтелект, машинне навчання, великі масиви даних (Big Data), технології розподіленого доступу (наприклад, Blockchain), хмарні технології, розумні контракти, криптографія та біометрія. Слід зауважити, що реалізація таких інновацій має дизруптивний характер.

Дизруптивні (від англ. disruptive – вибуховий, підривний) інновації як категорія використовуються не просто для позначення продукту чи процесу в певній фіксованій точці, а як процес їх еволюції протягом певного часу, що характеризує їх підривний характер через шлях відступу від мейнстріму [9]. Інноватори, як правило, концентрують увагу на тому, щоб отримати бізнес-модель, а не просто продукт, при цьому побудована бізнес-модель значно буде відрізнятися від наявних. На основі цих технологій розвивається ціла низка напрямів фінтех: фінанси та інвестування (альтерна-

тивне фінансування (краудфандінг, p2p, p2b); діджиталізація (фінансування); операційний та ризик менеджмент (докризисний, посткризовий); платежі та інфраструктура (мобільні платежі, сервіси переводу грошей); безпека даних (аналітика, безпека); інтерфейс споживача; RegTech (регулятивні технології); InshurTech (технології у страхуванні); управління персональними фінансами та добробутом (Wealth Tech).

Розвиток фінансових технологій змінює не тільки способи просування фінансових послуг, а й їх надання та споживання. Фінтех модифікує реалізацію функцій фінансової системи фінансовими інститутами та ринками, змінюючи як структуру, так і можливості, традиції й правила. Це проявляється в таких аспектах, як: зміни підходів у роботі фінансових інститутів; зміни звичок та очікувань клієнтів; зміни вимог, підходів та інструментів фінансових регуляторів; нові можливості та нові бізнес-моделі для економічних суб'єктів.

Фінтех зумовлює зростання дезінтермедіації ринків фінансових послуг. Традиційно, характеризуючи структуру фінансової системи, економісти виділяють дві історично сформовані структури: банківсько-орієнтована (bank-based financial system) та ринково-орієнтована (market-based financial system). Відмінності між двома моделями фінансових систем можна розглянути через характеристики виконання ключових функцій (табл. 3).

Фінтех-галузь розвиває кордони між традиційно банківськими і небанківськими послугами. Будь-яка велика організація буде під загрозою, якщо зіштовхнеться з великою кількістю зовнішніх інновацій, що перевершують її внутрішні можливості поглинути або придушити їх. Комерціалізація Інтернету триває вже понад двадцять років, і банки надають своїм клієнтам такі послуги, як Інтернет-банкінг (із мобільним доступом), брокерські послуги он-лайн і можливість онлайн-платежів. Клієнти нечасто ходять у

Таблиця 2

Еволюція розвитку фінтех (FinTech)

Період	1866 – 1967		1967 – 2008		2008 – до сьогодні	
	FinTech 1.0		FinTech 2.0		FinTech 3.0	
Епоха	FinTech 1.0		FinTech 2.0		FinTech 3.5	
Географія	Глобальна/розвинуті країни		Глобальна/розвинуті країни		Розвинуті країни	
Ключові елементи	Інфраструктура/комп'ютеризація		Традиційні / Internet		Мобільні пристрої/ Start-ups / Нові учасники	
Зміни	Зв'язки		Цифровізація		2008 фінансова криза/ смартфони	
Приклади	Трансатлантичний кабель (1866), телекс (1966)		Перший ATM (1967), SWIFT (1973), Online-банкінг (1983-1985) Internet / Dot.Com-бульбашка (1999)		Впровадження iPhone (2007), BitCoin (2009)	
					MyBank, WeBank (2015) Китайські Online-банки без фізичних відділень	

Джерело: складено автором на основі [7]

банківські філії. У відповідь на повну відсутність у банків радикальних інновацій зростає сегмент фінтех.

Сьогодні, враховуючи розвиток банківського сектору, можливе формування навколо банків за допомогою фінтех компаній екосистеми (рис. 2).

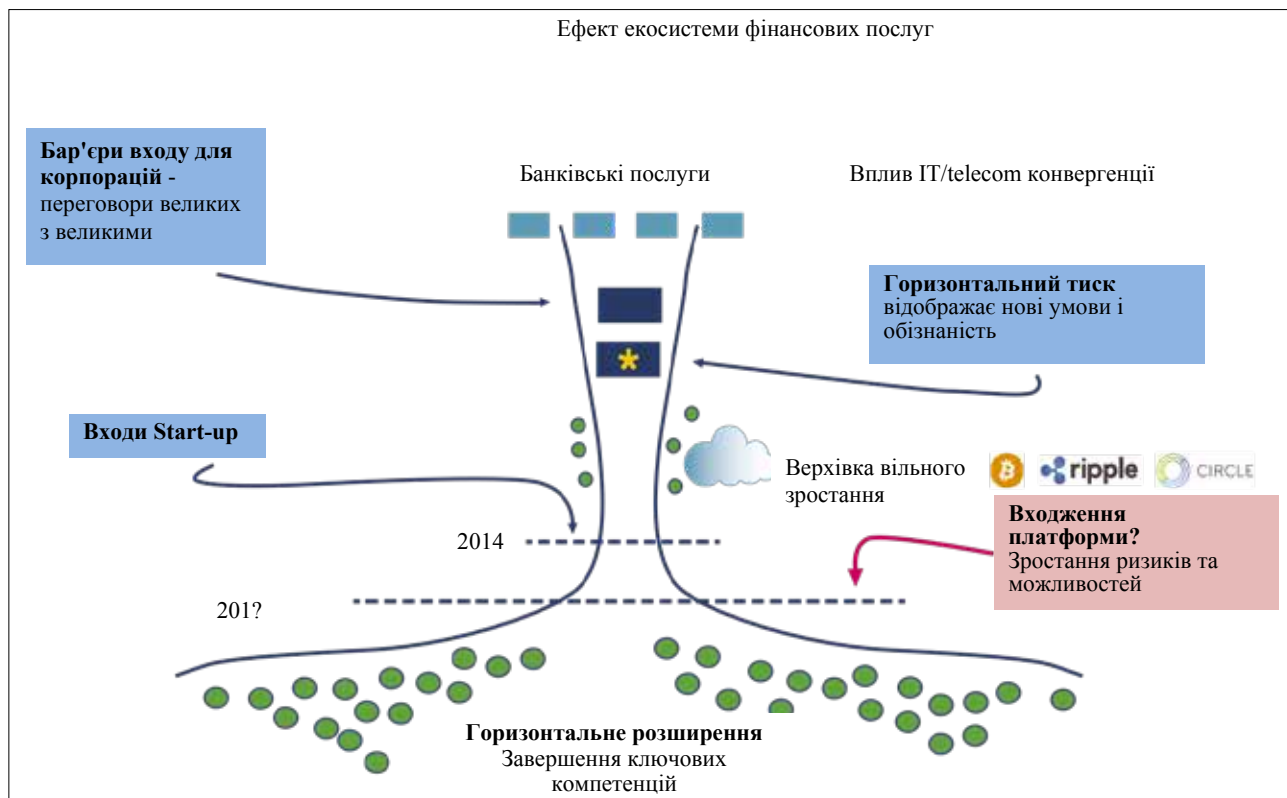

Рис. 2. Формування екосистеми фінансових послуг

Джерело: складено автором

Таблиця 3

Функціональні особливості фінансових структур

Банківсько-орієнтована система	Ринково-орієнтована система
Фінансування	
Домінують кілька універсальних банків, що забезпечують як комерційний, так і інвестиційний банкінг. Банки надають увесь спектр фінансових послуг. Фондові ринки відіграють допоміжну роль.	Рух заощаджень від домогосподарств до підприємств забезпечується фондовими ринками. Банки надають переважно короткострокові кредити для корпорацій. Довгострокове фінансування приймає форму власного капіталу. Висока спеціалізація інститутів. Важлива роль пенсійних фондів і страхових компаній.
Інформація	
Незначні обсяги інформації про вартість цінних паперів, є загальнодоступним: інформація може бути отримана через пов'язані відносини. Банки мають привілейований доступ до інформації. Облік інформації обмежений. Невелика кількість підприємств, чії акції котируються на фондовій біржі.	Інформація про фірми широко і легко доступна: інвестиційні можливості публічно оцінені. Велика кількість компаній котируються на фондовій біржі. Фінансові ринки високоліквідні, що створює для фінансових аналітиків стимули оцінювання перспектив фірм. Інформація про інвестиційні перспективи швидко відображається в ціні цінних паперів.
Контроль	
Концентрація прав власності (компанії володіють значними пакетами акцій один одного), фондовий ринок не грає важливу роль як ринок корпоративного контролю. Банки мають тісні відносини з корпоративними клієнтами (участь у спостережних радах, утримання пакетів акцій, функція біржових брокерів), контролюють значну частину голосів. Менеджмент компаній підзвітний наглядовим радам. Компанії за законом зобов'язані консультуватися по важливим рішення з представниками трудових колективів /профспілок.	Корпоративна власність ділиться між небанківськими фінансовими інститутами і міноритарними акціонерами. Вплив окремих власників незначний, тому вони використовують стратегію виходу, а не голосу. Вплив директорату переважає менеджмент, який є слабкопідзвітним акціонерам. Менеджмент, як правило, може змінюватися у разі зміни власника.

Джерело: складено автором на основі [11]

Екосистема розширює охопленість потреб споживача, включає як платіжні, фінансові, так і супутні послуги, необхідні для життєдіяльності.

Банкам необхідно остаточно прийняти той факт, що їх бізнес-модель сьогодні є «відкритим протоколом», доступним для використання іншими гравцями ринку. Природний крок у цій ситуації – взаємодія з фінтех для формування конкурентної переваги за якістю клієнтського досвіду і спектром сервісів. Автоматизація процесів і застосування нових технологій повинні призводити до зменшення питомих витрат, а отже – до більш привабливих ставок по кредитах і депозитах, меншої вартості транзакцій і нових, інноваційних способів заробляння грошей на клієнтських сервісах.

Банки традиційно диктують правила і змушують споживача їм слідувати, тоді як нові фінтех-компанії мають готовність і здатність розпізнавати потреби споживача фінансових послуг і намагаються відповідати їм. Без постійної зміни відповідно до останніх фінтех трендів діючі фінансові інститути приречені на програш новим гравцям фінансового ринку. Фінансові послуги у віртуальному просторі перетворюються в їх ключовий інструмент. Поділ на традиційні канали (банківські відділення, колл-центри, банкомати та термінали, агентські стійки в торгових центрах) та Інтернет відмирає, оскільки важливо обслуговувати клієнта там, де він проводитиме найбільше часу. Зниження маржі банківського бізнесу змушує банки скорочувати витрати, закривати відділення. Єдиними інструментами підтримки якості обслуговування залишаються дистанційні канали. Найдешевший – це онлайн-доступ до банківських сервісів і мобільний банк. Банк стає не тільки фінансовим інститутом, а й платформою взаємодії.

Майбутнє за сервісними організаціями. Банки будуть змінюватися під впливом клієнтів, а фінансово грамотні клієнти змусять банки змінюватися. Якщо фінансові інститути історично здійснювали сервіс грошей, то зараз виграє та індустрія, яка перша навчиться краще за інших здійснювати обслуговування клієнтів. Фінтех, змінюючи очікування та звички споживачів фінансових послуг, зумовлює зростання їх демократизації та поширення фінансової охопленості. Зростає конкуренція за забезпеченого клієнта і надійного позичальника – а це найвимогливіші клієнти, які цінують свій час, готові платити за швидкість і зручність. Щоб залучити й утримати таких клієнтів, потрібно мати можливість запропонувати сервіс якісний і технологічний. І це стосується передусім дистанційних каналів обслуговування.

Серед фінансових технологій швидко розповсюджується напрям RegTech. Regulatory Technology, або RegTech, – це регулятивні технології, які допомагають компаніям, організаціям і корпораціям відповідати новим вимогам

законодавства і регулювати їх виконання. RegTech дає компаніям необхідні інструменти для вирішення нормативних проблем і відповідності вимогам законодавства, зводить воедино торгові, фіскальні та фінансові акти регулюючих органів.

RegTech-технології допомагають швидко і просто інтегрувати й адаптувати готові рішення для повної відповідності всім стандартам фінансових регуляторів і використовуються для протидії відмивання грошей.

Банки розглядають regtech як надбудову над своєю системою ідентифікації клієнтів, міжбанківськими транзакціями і захистом від кібершахрайств. У фінансовому секторі затребуваність regtech-технологій зумовлюється витратами учасників фінансового ринку на управління ризиками.

Проте потенціал RegTech набагато вище. Одна з найважливіших особливостей цих технологій – швидкість. Фінансові організації все більше будуть зацікавлені в RegTech, оскільки саме це дасть їм змогу грати на випередження: автоматично формувати і відправляти звітність, виявляти і усувати ризики, ефективно дотримуватися постійно мінливих нормативних вимог.

Фінтех-індустрія зумовлює зміни не тільки фінансового сектору, а й усіх секторів із ним пов'язаних (тобто фактично всіх), змінюючи бізнес-моделі ведення бізнесу. Так, інновації у сфері кредитування та платежів, які виражаються в появі альтернативних моделей кредитування, використанні нетрадиційних джерел даних і потужної аналітики даних у сфері оцінки ризиків, прискоренні кредитних процесів із концентрацією на клієнті й скорочення операційних витрат, відкривають новий погляд на запуск бізнесу, платіжне обслуговування (наприклад, для сектору рітейлу) та вихід на міжнародний рівень.

Висновки. Непередбачувано швидкий розвиток цифрової економіки став вагомим глобальним трендом, що впливає на всю систему та структуру економічних відносин. Фінансова система відчуває у сфері економічних відносин першочерговий вплив нових технологій, які забезпечують нові можливості фінансових рішень та впливають, своєю чергою, на всю економічну систему. Розгортання цифровізації зумовлює появу нових напрямів розвитку у фінансовій сфері, зокрема фінтех-індустрії. Це забезпечує акцентування на онтологічному статусі сучасної економіки, що суцільно концентрується на специфіці інфокомунікаційних технологій, очевидною відмінністю яких є істотний вплив на фінансово-економічну діяльність, трансформація як форм її здійснення, так і змісту. Явними проявами цього є окремі можливості, що відкриває фінтех: зміна «правил гри» у сфері фінансових послуг, розширення ринків і фінансової включеності, можливість швидко адаптуватися до регуляторних вимог, дезінтермедіація сфери

фінансових послуг, поступове зниження витрат фінансових інститутів, зниження цін на фінансові послуги внаслідок того, що фінтех-компанії та стартапи досягають успіху в тих сферах, які не повністю забезпечують фінансові інститути.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Боди З., Мертон Р. Финансы: учеб. пособ. М.: Вильямс, 2000. 592 с.
2. Перес К. Технологические революции и финансовый капитал. Динамика пузырей и периодов процветания. Москва: Дело, 2011. 228 с.
3. Поченчук Г.М. Роль фінансової системи у формуванні інституціонального середовища розвитку національної економіки. Соціально-економічні аспекти розвитку національної економіки в умовах перманентних кризових явищ: за ред. д. е. н., професора О.О. Непочатенко. Умань: Візаві, 2015. С. 207–212.
4. Размывание границ: Как компании сегмента FinTech влияют на сектор финансовых услуг. URL: <https://www.pwc.ru/ru/banking/publications/fintech-global-report-rus.pdf>.
5. Сніжко О. Фінансовий розвиток трансформаційних економік: структурно-функціональний аналіз: монографія. К.: Київський ун-т, 2009. 819 с.
6. Черняева И. Основы новой финансовой теории. Экономический нобелевский вестник. 2014. № 1(7). С. 493–501.
7. The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm? / D. Amer, J. Barberis, P. Ross. University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper. 2015. № 2015/047. P. 1272–1319.
8. Bossone B. Circuit theory of finance and the role of incentives in financial sector reform. WPS № 2026. Wash.: World Bank, 1998. P. 12-25.
9. What Is Disruptive Innovation? / C. Christensen, M. Raynor, R. McDonald. Harvard Business Review. 2015. Issue 12 (December). P. 44–53.
10. Lerner J. Tufano P. The Consequences of Financial Innovation: A Counterfactual Research Agenda. Annual Review of Financial Economics. 2011. № 3. P. 6
11. Levine R. Bank-Based or Market-Based Financial Systems. Which is Better?. Journal of Financial Intermediation. 2002. № 11(4). P. 398–428.
12. The Pulse of Fintech Q3 2017. Global analysis of investment in fintech. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/11/pulse-of-fintech-q3-17.pdf>.